

LİDER ÖZELLİKLERİNİN SEÇMEN TERCİHLERİNE ETKİSİ: DİYARBAKIR–TOKAT ÖRNEĞİ (*)

Ahmet ÖZKİRAZ (**)

Selda MARAL (***)

Özet

Bu çalışmanın amacı, birbirlerinden sosyo-kültürel olarak farklılıkları olduğunu düşündüğümüz Diyarbakır-Tokat illerinde, seçmenlerin oylarını kullanırken, liderin hangi özelliklerinden etkilendiklerini belirlemektir.

Çalışma, Diyarbakır-Tokat il merkezlerinde 407 seçmen üzerinde yapılmıştır. Araştırma pozitif yaklaşımla gerçekleştirilmiştir. Veriler mülakatla elde edilmiştir. İki ilin seçmen davranışlarının karşılaştırılmasında t-testi, ki-kare testi, korelasyon analizi ve aritmetik ortalamalardan yararlanılmıştır.

Araştırmanın sonucunda, her iki ilde de seçmenler, liderin güvenilir olmasından en çok, liderin zengin olmasından ise en az etkilenmektedir. Diyarbakır’da liderin güvenilir olmasını, liderin deneyimli olması, liderin eğitim seviyesi, liderin hitabetinin güzel olması, liderin dini görüşü ve seçmenlerin sorunlarını yaşamış olması faktörleri izlemektedir. Tokat’ta ise liderin güvenilir olmasını, liderin deneyimli olması, eğitim seviyesi, hitabetinin güzel olması, dini görüşü ve seçmenlerin sorunlarını yaşamış olması faktörleri izlemektedir. Siyasi partilerin seçmen davranışlarını etkilemek için yapacakları çalışmalarda lider özellikleri iki il için de genelleştirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Lider, Seçmen Davranışı, Seçme Hakkı, Diyarbakır, Tokat

The Effect of Leadership Characteristics on Electors’ Preferences: Samples of Tokat and Diyarbakır

Abstract

The aim of this study is to detect which characteristics of a leader are influential on the preferences of voters in Diyarbakır and Tokat—the cities which are presumed to socio-culturally differ from one another.

The research, through a positive approach, was conducted on 407 electors in the city centres of both Diyarbakır and Tokat. Data was acquired via interviews. T-test, chi-square test, correlation analysis and arithmetic averages were used in order to compare the electoral attitudes in both cities.

The results of the research show that the reliability of a leader plays the most important role on the preferences of voters and, however, his wealthiness slightly effects them. In Diyarbakır, the reliability of a leader comes first in importance and this factor is followed, respectively, by being experienced, the education level of a leader, his elocution and religious opinion. As for Tokat, the most important qualification that a leader is expected to have is the reliability followed by being experienced, the education level of a leader, his elocution and religious opinion. In the efforts of political parties to effect the electoral preferences, leadership characteristics can be generalized for both of the cities.

Key Words: Leader, Electoral Attitude, Right to Vote, Diyarbakır, Tokat

*) Bu çalışma Selda Maral’ın “Seçmen Tercihini Etkileyen Sosyolojik Faktörler” İsmiyle Yüksek Lisans Tezinden Üretilmiştir.

**) Yrd. Doç. Dr., Gaziosmanpaşa Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü. (e-posta: Ahmet.ozkiraz@gop.edu.tr)

***) Bilim Uzmanı, (e-posta: selda_3842@hotmail.com)

Giriş

İlk çağlardan beri farklılık olsa da, demokrasinin yönetim biçimi olarak kabul edildiği yerlerde, belirli aralıklarla uygulanan seçim, seçmen ve seçilene karşı karşıya getirmektedir. Bu durum seçilene görevlerini yerine getirme sorumluluğu yüklemektedir. Aynı zamanda, seçmenin kendi lehine oy kullanma düşüncesi de vardır. Bu durum sadece seçilene değil, seçmene de gelecek seçimlerde kararını değiştirme fırsatı verir. Seçmen, birikmiş siyasi kültürel tecrübesiyle oy verme eğilimini değiştirmektedir.

Seçmen davranışının değişmesine sebep olan faktörlere genel olarak değinirsek; liderin, milletvekilinin, partinin sahip olduğu özellikler, seçmenin yaşadığı arkadaş, komşu, aile geleneği, liderin ve partilerin ülke sorunlarına yaklaşım dereceleri, seçmenlerin yaşam tarzı ve standartları, dini görüşü, etnik kökenler vb. birçok sosyal ve ekonomik faktörlerdir. Bu faktörler birbirinden bağımsız olmamakla birlikte, partilerin vitrini hükmünde olan, lider ve liderin sahip olduğu özelliklerdir. Bu yüzden, siyasi partiler kendilerini temsil edecek liderlerini, titiz bir çalışma ile belirlemek durumundadır.

Diyarbakır ve Tokat evreninde gerçekleştirilen çalışma betimleyici niteliktedir. Diyarbakır ve Tokat illerinde yapılan bu çalışmada temel amaç; seçmenlerin, oy kullanırken liderin hangi özelliklerinin seçmenlerin kararlarını etkilediğini belirlemektir.

I. Kavramsal Çerçeve

A. Siyasal Katılma

Siyaset kurumunun, özellikle de modern siyasal yapılanmanın en önemli sorunu bir meşrulaştırma tarzı olarak siyasal katılma ve onu gerçekleştirme biçimleridir. Günümüzde baskın siyasal sistem olan demokrasiyi vurgulayan şey de budur. Modern öncesi ortamlarda siyasal otorite olmak bir ayrıcalıktı. Tanrı'nın bir lütfu olarak değerlendiriliyordu. Çoğu kere kurucu ailenin bir imtiyazı idi. Halktan vergi, askerlik gibi düzenli veya düzensiz bir katkı isteyebilirdi. Ama bu katkı, bir katılım anlamına gelmiyordu. Modern siyaset anlayışında siyasal iktidar, o toplumu meydana getiren fertlerin her birinin önce sosyal sonra bunu perçinleyecek şekilde mali/askeri katkılarıyla oluşmuş bir güç birikimidir. Teorik olarak ferdin bu aktif durumu onu temsil edecek/uygulayacak mekanizmayı belirleme ve denetleme, teşvik ve eleştirilerini yöneltme hakkını vermektedir ki işte bu siyasal aktivite sürecine siyasal katılma denmektedir (Aydın, 2006: 172).

Siyasal katılım bakımından insanların farklı düzeylerde bulunmaları onların; gelir düzeyleri, eğitim seviyeleri, meslek, cinsiyet durumları ve yerleşme biçimleri gibi konum farklarına dayanmaktadır. Yine bunların dışında siyasal katılımı yasalarda belirleyebilmektedir. Yaş sınırlaması, örgütlenme haklarının sınırlandırılması, siyasetten yasaklı olma yasal belirlemelerdir (Aydın, 2006: 173).

Seçilene karşı seçmenin, yönetene karşı yönetilenin siyasal ve yönetsel olaylarda etkinliğini arttırması siyasal katılımı artırırken zıddı katılımı düşürür (Sezen, 1994:68).

Kısaca, siyasal katılım, bir toplumdaki kişilerin, grupların ve örgütlerin kanaatlerini özgürce sergileyebilmeleri ve siyasal yapının da bu tepkileri önemsemesi esası üzerine

kuruludur (Aydın, 2006: 174). Siyasal katılmanın ölçü birimi bir ülkenin yönetiminde halkın ne kadar var olduğu ve etkili olduğu meselesidir. Demokratik toplumlarda nispi olarak halkın etkisi daha güçlü olarak görülmektedir.

B. Seçim

Seçmek kelimesi yeğleme eyleminde bulunmak anlamındadır. Seçim genellikle toplu bir iradenin birden çok aday arasında bir yeğlemede bulunmasıdır. Bazı durumlarda yetkili bir kişinin seçenekler arasında bir yeğleme yapmasına da seçim denmektedir. Ancak tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de seçim denilince ilk akla gelen siyasi nitelikteki millet meclisi ve yerel yönetim seçimleridir (Sezen, 1994: 50).

Toplumsal düzenin işlemesi için, devletin üç temel görevini (yasama, yürütme, yargı) yerine getiren yöneticilere ihtiyaç duyar. Yönetim doğrudan olduğun da yönetenle yönetilen eşittir. Çağdaş demokrasilerde de görevlilerin seçimi işi seçim sistemiyle yurttaşlara bırakılmıştır. Fakat çoğu bu sistemi yalnız yasama göreviyle yürütme görevini yerine getirmekle yükümlü yöneticiler için uygulamaktadır. Bazı ülkelerde yargı görevlilerinin belirlenmesinde de seçim yöntemi uygulanmaktadır. Seçim demokrasinin vazgeçilmez ögesidir (Sezen, 1994: 50).

Seçim olgusu, içinde seçmek-seçilmek eylemi ile seçen-seçilen, yani yöneten-yönetilen kavramlarını barındırmaktadır. Eşitlikçi olmayan ilişkilerin kurallarını belirlemek ve uygulamak için, bunu gerçekleştirecek kişiler demokratik ülkelerde seçimle belirlenir.

C. Seçmen ve Seçmen Davranışı

Demokrasinin birçok tanımı ‘halk tarafından yönetilmek’ ilkesine dayanır. Bu ilke, halkın kendi kaderine hükmetmesini, kendisi hakkındaki kararları kendisinin vermesini ifade etmektedir. Halk kendisini nasıl yönetecektir? Söz konusu olan milyonlarca insan olduğuna göre bu durum fiziken imkansızdır. Halkın iradesini yönetimde belirleyici güç olarak devretme sahası düzenli seçimlerle gerçekleştirilmektedir. Halk, yönetilen; seçtiklerimiz ise, yöneten olarak literatürde yer almaktadır (Türköne, 2008:).

Kişinin bir ülke vatandaşı olmasının kendisine sağladığı bir hak ve ödev olarak seçmenin, o ülkede görev yapacak yönetici kadrosunun belirlenmesi ile ilgili olarak seçimlere katılmayla ortaya çıkan davranışı, seçmen davranışını oluşturmaktadır (Gülmen, 1979: 14-18).

D. Seçme Hakkı

Seçimlerin çağımızda ki uygulamalara ulaşması, asırlarca süren bir değişim sonrası gerçekleşmiştir. Seçme hakkının demokratikleşmesinden, yani seçim ve oy yöntemlerinin genellik ve eşitlik gibi ilkelere ulaşmasından önce oy verme hakkına sahip olanlar oldukça dar ve sınırlı kesimdi. Daha sonra demokratik gelişmelerin gitgide yoğunluk kazanmasıyla oy verenlerin dar çemberi genişlemiş ilke olarak tüm yurttaşlara oy hakkı tanınmıştır. Bu bakımdan gelişme sınırlı oydan genel oya doğru olmuştur. Seçme hakkının zümreden kitleye doğru gelişmesinde ise toplumların yapıları ile seçmenlerin hakları arasında sıkı bağlar vardır (Sezen, 1994: 68).

Bu uygulamalar da dünyadaki ekonomik, sosyal ve siyasi gelişmelerle paralellik gösterir. Sınırlı oyun da bir takım çeşitleri bulunmaktadır. Bunların arasında sınıfa, servete ve vergiye, yeteneğe, cinsiyete ırk ayrımına bağlı seçme haklarını sayabiliriz (Sezen, 1994: 75).

Ancak belirtmek gerekir ki, günümüzde yasal olarak olmasa da seçmen davranışının, servetle alakalı olarak, siyasal katılımı da değişiklik gösterdiği görülmektedir. Eski dönemlerde kişilere toplumda bir statü kazandıran servet; günümüzde meslek ve gelir ile bu konumunu korumakta ve kişilerin siyasal katılımındaki katılma derecelerini belirleyen sosyo-ekonomik unsur olmaktadır.

Bireyin sosyal statüsünü gösteren meslek, kişinin yaşadığı çevre ve almış olduğu eğitimle belirlenir. Bireylerin toplumsal statüsü yükseldikçe, kamusal politikalara ilgi düzeyi artar; oy verme, siyasal ve toplumsal sorunları çevrelerindekiyle tartışma etkinlikleri, diğer insanlara göre daha kolay ve sık gerçekleşir. Birey kariyer yaptıkça örgüt üyeliği artmakta, siyasal bilgisi ve ilgisi de siyasal etkinliklerle birlikte fazlalaşmaktadır (Çukurçayır, 2000: 84).

Toplum içinde itibarlı bir mesleğe sahip olmak ve bu mesleğin rolleri, bu rollere bürünen bireyi rahatlıkla siyasal hayata katabilmektedir (Baykal, 1970: 46)

Servete bağlı oy hakkı şu anda terk edilmiş olsa da, gelir-meslek günümüzde statü belirleyen unsurlar olarak siyasal katılımı etkilemektedir.

Kişinin tutumlarını, fikirlerini, değer yargılarını ve davranışlarını doğrudan ve dolaylı olarak etkileyen insan toplulukları, referans grupları olarak ifade edilmektedir. Bu gruplar, aile ve diğer yüz yüze ilişkilerin olduğu yakın çevre (arkadaşlar, komşular, meslektaşlar, kurum ve kuruluşlar) ile kişinin üyesi olmadığı gruplar ve doğrudan ilişkisi olmayan kişilerden oluşur (Aydın ve Özbek, 2004: 147).

Seçmen davranışındaki öğrenme süreci, bireyin çocukluğundaki öğrenme süreci ile ilişkilendirilmektedir. Konuyla ilgili pek çok model çocukluk deneyimlerinin etkilerinin yaşam boyu sürdürdüğünü, daha sonraki öğrenmeyi de belirlediğini varsaymaktadır. Aile, bu açıdan uyguladığı bilinçli toplumsallaşma süreci ile çocuğa toplumsal değer ve normları olduğu kadar, aile içi somut ilişkilerle de belli karar verme kalıplarını aktarmaktadır. Bu nedenle aile hem seçme işlemini, hem de davranışın temelini veren bir öge olarak sosyo-politik bir önem taşımaktadır (Uysal, 1981: 61-74).

Aile, çocukların bir siyasal partiye karşı duygusal bir bağ geliştirmesinde önemli bir etkidir. Kimi araştırmacılara göre, çocukların siyasal sosyalleşme sürecinde, siyasal parti kimliğinin aşılmasında, aile en büyük faktördür. Ailede anne-baba-çocuk arasında siyasal bilgi alışverişinin olması, çocukların küçük yaşta bir siyasal parti seçmenlerinin yanında, seçilen partinin anne-babanın desteklediği siyasal parti olma ihtimalini de artırmaktadır (Aydın ve Özbek, 2004: 148). Ailede ki eğitim öncelikli eğitim olmakla birlikte, bireyin daha sonraki sosyal statüsünü etkileyecek ve değiştirecek olan deneyim ve teknik eğitimler, kişinin tercihlerini ileride yönlendirecek ve kişinin sosyalleşmesine neden olacaktır.

Eğitim düzeyinin yüksekliği, bireyin siyasal tercihlerini daha farkında olarak yapmasında önemli bir rol oynar ve diğer çevresel değişkenlerin belirleme gücünü azaltır, siyasal içeriklerin kavranmasını, yorumlanmasını ve iletilmesini sağlar (Çukurçayır, 2000: 83).

Eğitimin siyasal davranış üstündeki etkisi açısından birçok araştırmacının hemfikir olduğu nokta, eğitim seviyesinin yükselmesiyle siyasal konulardaki bilgilerin artması, çok yönlü görüşler kazanılması, siyasal olayları düşünme, sorgulama ve çözüm önerileri getirebilmede ve son olarak bireye meslek ve statü kazandırmada önemli bir etkiye sahip olduğudur (Alkan, 1993:). Yine insanların sosyo-ekonomik seviyeleri yükseldikçe ayrımcı davranışların azaldığı da görülmektedir.

Yeterliliğe bağlı seçme hakkı yasal olarak kalkmakla birlikte, kişilerin siyasal katılımlarında, davranışlarını etkileyen sosyo-ekonomik boyuttaki eğitim, aile, yaş, gelir kriterleri kişinin yaşam sürecine etki ederek değiştirmektedir. Bu değişkenler seçmen davranışını etkileyen faktörler arasında sayılabilir.

E. Liderlik Kavramı

Liderlikle ilgili olarak; kişinin grup içinde lider olarak ortaya çıkması konusunda üç temel yaklaşım vardır. Kişisel özelliklere bağlı liderlik, ortamsal şartlara bağlı liderlik ve etkileşim sürecine bağlı liderlik. Bu yaklaşımlar içerisinde etkileşim sürecine bağlı liderliğin gerçeklikle bağının daha güçlü olduğu söylenebilir. Kişilik özellikleri de, ortam da liderin belirlenmesinde etkili olabilir. Kişilik özelliklerine bağlı olarak liderliği açıklamaya çalışan ortamsal etkileri dikkate almaz. Ortamsal şartlara bağlı liderlik yaklaşımı ise kişisel özellikleri dikkate almaz. Liderliği açıklama da hem kişilik özelliklerini hem de ortamsal şartları birlikte değerlendiren yaklaşım ise etkileşim sürecine bağlı liderlik yaklaşımıdır. Bu süreçte grup üyelerinin ihtiyaçları ile lider olabilecek kişinin kişilik özellikleri belli bir ortamda etkileşime girer, bu etkileşim sonunda grup üyelerinin ihtiyaçlarını en kısa zaman da ve en iyi şekilde karşılayan kişi grubun lideri olarak belirir.

İnsan, sosyal bir varlık olarak, kişisel ihtiyaçlarını gidermek için grup/gruplar içerisinde yer alır. Grup oluşturmadan, insanların birey olarak tek başına yaşayıp, bütün istek ve ihtiyaçlarını karşılaması mümkün değildir. İnsanlar grup olarak yaşayıp ve bunun doğal bir sonucu olarak grubu yönetecek, ortak amaçlara götürecek kişiye de ihtiyaç duyarlar (Güner, 2002:5; Eren, 1998: 342). Bu durumda grup bir kişiyi lider olarak benimser ve onunla yürürler. Daha önceki yüzyıllarda tarihçiler, yazarlar ve halk, liderliğin doğuştan gelen özelliklere bağlı olduğuna inanmışlar (kişisel özelliklere bağlı liderlik) , ama 20.yy. da yapılan araştırmalar bunun böyle olmadığını göstermiştir (Yalçın, 1999:200). Dolayısıyla, liderlik doğuştan gelen yeteneklerle birlikte, yaşanan deneyimlerin ve hayat boyu edinilen etkileşimlerin bir sonucudur. Liderin hem kendi iç dünyasını sürekli kontrolden gelen kendini tanıma yeteneği, hem de kendi toplumu ve dünyanın gidişini gerçek durum ve problemleriyle doğru bir biçimde anlamasından gelen ve kendi karakterini oluşturan bir bilgi birikimi vardır (Aydemir, 1997:14).

Lider, bağlı bulunduğu grubun amaçlarını belirlemede en etkili olan ve bu amaçlar doğrultusunda grup üyelerini etkileyen ve davranışa sürükleyen kişidir. Lider, grup üyeleri tarafından hissedilen ancak açıklığa kavuşmamış olan ortak düşünce ve arzuları, benimsenir bir amaç biçiminde ortaya koyan ve grup üyelerinin potansiyel güçlerini bu amaç etrafında faaliyete geçiren kimsedir. Lider içinde bulunduğu gruptan doğar ve aynı grubu amaca yönelik davranışa yöneltir (Erzen, 2010 : 67).

Siyasette liderin farklı özelliklerinin seçmen davranışları üzerindeki etkileri farklılaşabilmektedir. Lider, başkalarının yapmak istemediği ve sevmediği işleri onlara yaptırma yeteneğine sahip kişi olarak tanımlanmaktadır (Güner, 2002:6). Lider bir grup üyesi olarak; grup içinde kararların alınmasında ve uygulanmasında en etkili olan kişidir. Lider çimizden birisi ve bizim en iyimiz olarak algılanmaktadır.

II. Uygulama

A. Araştırmanın Amacı ve önemi

Bu çalışmada örneklem olarak seçilen Diyarbakır-Tokat illerindeki bölgesel olarak birbirinden farklı alt kültürlere sahip, farklı sorunlar yaşamış seçmenlerin demografik özellikler doğrultusunda oy verecekleri siyasi partiyi belirlerken, liderin sahip olduğu özelliklerin kararlarını farklılaştırıp-farklılaşdırmadığını belirlemek amaçlanmıştır.

Siyaset sosyolojinin gelişmesi ile, siyasetçilerin uygun adımlar atması için, siyaset üzerine yapılan araştırmalar büyük önem arz etmekte ve seçmenlerin kararları sosyo-ekonomik faktörler kapsamında yoğun bir şekilde incelenmektedir. Bu çalışma siyasilere, liderlerin hangi özelliklerinin seçmen davranışını etkilediği yönünde bilgi vermesi bakımından önemlidir.

B. Araştırmanın Kapsamı

Araştırma Diyarbakır ve Tokat il merkezlerinde yapılmıştır. Değişik sosyal ve ekonomik yapıların verilerimize yansması için, il merkezlerindeki farklı mahallelerdeki seçmene ulaşılmıştır. Bundan dolayı yapılan mülakat sonuçlarının, Diyarbakır-Tokat seçmenlerinin tümünü temsil ettiği varsayılmaktadır. Diyarbakır'da 350, Tokat'ta 300 olmak üzere toplam 650 mülakat uygulanmıştır. Ancak istenmeyen hatalardan dolayı, bazı formlar değerlendirmeye alınmamıştır. Sonuç olarak, Diyarbakır'da 205 ve Tokat'ta 202 mülakat formu veri olarak kabul edilmiştir. Araştırma sadece Diyarbakır ve Tokat illerini kapsamaktadır. Elde edilen sonuçlarda sadece bu iki ile genellenebilir.

C. Araştırma Hipotezleri

Lider özelliklerinin seçmen tercihlerine etkisi, Diyarbakır ve Tokat örneğinde araştırılırken, çalışmanın temel hipotezi; “seçmenler oy kullanırken lider özelliklerinden etkilenirler” şeklindedir. Bu hipotezi desteklemek amacıyla dört alt hipotez geliştirilmiştir.

H1: “Liderin dini görüşünün Diyarbakır ve Tokat seçmenlerinin davranışları üzerinde etkisi vardır”.

H2: “Liderin deneyimli olmasının Diyarbakır ve Tokat seçmenlerinin davranışları üzerinde etkisi vardır”.

H3: “Liderin eğitim seviyesinin Diyarbakır ve Tokat seçmenlerinin davranışları üzerinde etkisi vardır”.

H4: “Liderin güvenilir olmasının Diyarbakır ve Tokat seçmenlerinin davranışları üzerinde etkisi vardır”.

III. Araştırmanın Metodolojisi

Diyarbakır ve Tokat illerinde liderlik özelliklerinin seçmen davranışları üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik yapılan bu çalışma nicel niteliklidir. Veriler standartlaştırılmış mülakat formlarıyla elde edilmiştir. Diyarbakır’dan 205 ve Tokat’dan 202 olmak üzere toplam 407 mülakat formu değerlendirmeye alınmıştır. Mülakat formları, SPSS For Windows 11.5 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Bilimsel çalışmaların geçerliliği, güvenilir olmasına bağlı olduğundan, öncelikle verilerin güvenilirliği test edilmiştir. Bu çalışmadaki verilerin hepsi için Alpha= 0,7003 olarak bulunmuştur. Bu yüzden araştırmanın sonuçları, kabul edilir sınırlar içindedir.

Örneklem olarak seçilen kişiler kasti teknikle seçilmiştir. Örneklem kümesini belirlemede Diyarbakır ve Tokat’taki farklılıkların örneklemde temsili için bölgeleri tanıyan kişilerden destek alınmıştır.

Elde edilen veriler demografik özellikler, seçmen davranışları, hipotezlerin test edilmesi şeklinde sonuca varılmıştır. Veri analizinde yüzdeler tablo, ki kare, t testi, korelasyon, tekniklerinden yararlanılmıştır.

IV. Bulgular ve Değerlendirme

A. Seçmenlerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Tablo 1: Seçmenlerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Diyarbakır		Tokat		Toplam	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kadın	64	%31,20	92	%45,5	156	%38,3
Erkek	141	%68,80	110	%54,5	251	%61,7
Toplam	205	%100	202	%100	407	%100

Araştırmaya katılan kişilerin Diyarbakır’da %31,20’si kadın, yaklaşık olarak %69’u erkektir. Tokat’ta da durum benzerdir. Tokat’ta araştırmaya katılan erkekler biraz daha fazladır. Cinsiyet olarak çalışmada Diyarbakır ve Tokat’ta kadın ve erkekler örneklemde yer almıştır.

Tablo 2: Seçmenlerin Yaşa Göre Dağılımı

Yaş	Diyarbakır		Tokat		Toplam	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
18-30	89	%43,4	74	%36,6	163	%40
31-40	56	%27,3	63	%31,2	119	%29,2
41-50	41	%20	37	%18,3	78	%19,2
51-60	17	%8,3	21	%10,4	38	%9,3
61 ve Üzeri	2	%1	7	%3,5	9	%2,2
Toplam	205	%100	202	%100	407	%100

Tablo.2’den anlaşıldığı gibi çalışmaya katılan kişilerin yaşları 20-50 arasında yoğunlaşmaktadır. %70’den fazlası bu aralıkta toplanmaktadır. Bu kişilerin yetişkinler olarak ev geçindirme sorumluluğu olan kişiler olduklarında; aslında çalışma 407 kişi üzerinde değilde 407 ailenin görüşünü yansıtmaktadır diyebiliriz. Çalışmaya katılan kişilere baktığımızda yaş grupları temsili olarak çalışmada yer almışlardır.

Tablo 3: Seçmenlerin Medeni Duruma Göre Dağılımı

Medeni Durum	Diyarbakır		Tokat		Toplam	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Evli	95	%46,3	138	%68,3	233	%57,2
Bekar	102	%49,8	55	%27,2	157	%38,6
Dul	8	%3,9	9	%4,5	17	%4,2
Toplam	205	%100	202	%100	407	%100

Medeni duruma baktığımızda örneklemdaki kişilerin %57,2 si evli, %38,6 sı bekar, dul ise %4,2’dir. Medeni durum açısından dikkati çeken normal dışı bir durum gözlenmemiştir.

Tablo 4: Seçmenlerin Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı

Eğitim Düzeyi	Diyarbakır		Tokat		Toplam	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Okuma-Yazma Bilmiyorum	10	%4,9	4	%2	14	%3,5
Okur-yazar	1	%0,5	7	%3,5	8	%2
İlkokul	22	%10,8	43	%21,3	65	%16
Ortaokul	12	%5,9	18	%8,9	30	%7,4
Lise	46	%22,7	51	%25,2	97	%24
Üniversite	98	%48,3	70	%34,7	168	%41,5
Yükseklisans	12	%5,9	5	%2,5	17	%4,2
Doktora	2	%1	4	%2	6	%1,5
Toplam	203	%100	202	%100	405	%100

Seçmenlerin eğitim düzeyi açısından Tablo. 4’de dikkati çeken husus; Diyarbakır’da ilköğretim ve lise bitirme oranlarının Tokat’a göre düşük olmasına rağmen, üniversite mezunu oranları Diyarbakır’da daha fazladır. Bu durum Diyarbakır’da ki üniversitenin varlığının Tokat’a göre daha uzun geçmişe dayanıyor olmasından kaynaklanabilir.

Tablo 5: Seçmenlerin Gelir Düzeyine Göre Dağılımı

Gelir	Diyarbakır		Tokat		Toplam	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
0-500	68	%33,2	66	%32,7	134	%32,9
501-1000	44	%21,5	48	%23,8	92	%22,6
1001-1500	45	%22	55	%27,2	100	%24,6
1501-2000	25	%12,2	16	%7,9	41	%10,1
2001-2500	12	%5,9	4	%2	16	%3,9
2501 ve Üzeri	11	%5,4	13	%6,4	24	%5,9
Toplam	205	%100	202	%100	407	%100

Gelir düzeyi dağılımına baktığımızda her iki ilimizde (Diyarbakır ve Tokat) fakir olarak değerlendirilebilir. Geliri 0-1500 tl arasında olanların oranı yaklaşık olarak %80’dir. Her iki bölgede de fakirlik sınırı içinde yaşayan insanların oranı oldukça yüksektir.

Tablo 6: Seçmenlerin Mesleklerine Göre Dağılımı

Meslek	Diyarbakır		Tokat		Toplam	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Esnaf, Tüccar	25	%12,2	23	%11,4	48	%11,8
Serbest Meslek Erbabı	18	%8,8	16	%7,9	34	%8,3
İşçi	39	%19	43	%21,3	82	%20,2
Memur	48	%23,4	52	%25,7	100	524,5
Ev Hanımı	22	%10,7	35	%17,3	57	%14
İşsiz	9	%4,4	2	%1	11	%2,8
Emekli	12	%5,9	12	%5,9	24	%5,9
Öğrenci	30	%14,6	16	%7,9	46	%11,3
Diğer	2	%1	3	%1,5	5	%1,2
Toplam	205	%100	202	%100	407	%100

Mesleki dağılım açısından her iki ilde de önemli bir farklılık gözlenmemiştir. Tokat’ta ev hanımları, Diyarbakır’da ise öğrenci fazlalığı göze çarpmaktadır. Her iki grubu da gerçek manada meslek olarak görmediğimiz için mesleki dağılımda farklılık yoktur.

Tablo 7: Seçmenlerin Etnik Kökenine Göre Dağılımı

Etnik Köken	Diyarbakır		Tokat		Toplam	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Sünni Türk	8	%3,9	167	%82,7	175	%43
Alevi Türk	4	%2	21	%10,4	25	%6,1
Sünni Kürt	168	%82	4	%2	172	%42,3
Diğerleri	25	%12,2	10	%5	35	%8,6
Toplam	205	%100	202	%100	407	%100

Etnik köken olarak; Diyarbakırlıların %82'si kendini Sünni Kürt olarak kimliklerken, Tokat'lıların %82'si Sünni Türk olarak kimliklemektedir. Din ve mezhep bakımından aynı olmakla beraber, Diyarbakır ağırlıklı olarak Kürt, Tokat ise %95 civarında Türk nüfusa sahiptir. Çalışmanın evreni olarak bu iki kentten seçilmesinin nedeni de budur.

Tablo 8: Seçmenlerin Parti Sempatizanlığı Göre Dağılımı

Parti Sempatizanlığı	Diyarbakır		Tokat		Toplam	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Hiçbirini	43	%21	42	%20,8	85	%20,8
AKP	88	%42,9	96	%47,5	184	%45,2
CHP	0	%0,0	27	%13,4	27	%6,6
MHP	1	%0,5	24	%11,9	25	56,1
BDP	70	%34,1	3	%1,5	73	%17,9
Diğerleri	3	%1,5	10	%5,0	13	%3,2
Toplam	205	%100	202	%100	407	%100

Diyarbakır ve Tokat'ta ki parti sempatkanlığına bakıldığında iki kent arasında ciddi bir fark gözlenmektedir. Diyarbakır'lılar AKP ye sempatkanlık duyarken aynı zamanda %34.1 gibi bir oranda da BDP sempatkanlığı vardır. Tokat'ta ise neredeyse AKP bu konuda tek parti olarak gözükmektedir.

B. Diyarbakır'da ki Seçmen Davranışlarının Analizi

Diyarbakır'da 'oy vereceğiniz partinin liderinin güvenilir olması kararınızı ne kadar etkiliyor?' ifadesine katılma ortalaması $\bar{X} = 4,48$ ile birinci sırada çıkmıştır. Bunu $\bar{X} = 4,23$ ile 'liderin deneyimli olması', $\bar{X} = 3,95$ ile 'liderin eğitim seviyesi', $\bar{X} = 3,74$ ile 'liderin hitabetinin güzel olması', $\bar{X} = 3,57$ ile 'liderin seçmen sorunlarını yaşamış olması' faktörleri izlemektedir.

Diyarbakır'da ki seçmenlerin davranışlarını en az etkileyen lider özelliği ise; $\bar{X} = 1,47$ ile 'liderin zengin olması' olmuştur. Bunu $\bar{X} = 2,01$ ile 'liderin karizmatik olması', $\bar{X} = 2,17$ ile 'liderin genç olması', $\bar{X} = 2,42$ ile 'liderin seçmenlerin hemşehrileri olması', $\bar{X} = 2,96$ ile 'liderin dini görüşü' faktörleri izlemektedir.

Tablo 9: Diyarbakır’da ki Seçmen Davranışlarının Veri Özeti

İfadeler	Ort.	St.Sap.	1		2		3		4		5		
			F ¹¹	%	F	%	F	%	F	%	F	%	
Liderin Özellikleri	1	2,17	1,11513	84	41,0	27	13,2	70	34,1	22	10,7	2	1,0
	2	4,48	0,96302	7	3,4	6	2,9	9	4,4	42	20,5	141	68,8
	3	3,95	1,10150	11	5,4	5	2,4	48	23,4	60	29,3	81	39,5
	4	3,74	1,21932	17	8,3	8	3,9	59	28,8	48	23,4	73	35,6
	5	4,23	1,11866	13	6,3	2	1,0	25	12,2	48	23,4	117	57,1
	6	2,42	1,59361	91	44,4	35	17,1	24	11,7	11	5,4	44	21,5
	7	2,96	1,61300	63	30,7	21	10,2	40	19,5	22	10,7	59	28,8
	8	1,47	0,96800	154	75,1	21	10,2	19	9,3	5	2,4	6	2,9
	9	3,57	1,51152	32	15,6	22	10,7	37	18,0	24	11,7	90	43,9
	10	2,01	1,42788	127	62,0	4	2,0	39	19,0	13	6,3	22	10,7

C. Tokat’taki Seçmen Davranışlarının Analizi

Tokat’ta ‘oy verdiğiniz partinin liderinin güvenilir olması kararınızı ne kadar etkiler?’ sorusuna katılma ortalaması $\bar{X} = 4,64$ ile en önemli etkiye sahip faktör olarak ortaya çıkmıştır. Bunu $\bar{X} = 4,42$ ile ‘liderin deneyimli olması’, $\bar{X} = 4,30$ ile ‘liderin eğitim seviyesi’, $\bar{X} = 4,23$ ile ‘liderin hitabetinin güzel olması’, $\bar{X} = 3,57$ ile ‘liderin dini görüşü’, $\bar{X} = 3,32$ ile ‘seçmenlerin sorunlarını yaşamış olması’ faktörleri izlemektedir.

Tokat’ta ki seçmenlerin davranışlarını en az etkileyen faktör $\bar{X} = 1,74$ ile ‘liderin zengin olması’ olmuştur. Bunu $\bar{X} = 2,17$ ile ‘liderin seçmenlerin hemşehrileri olması’, $\bar{X} = 2,19$ ile ‘liderin karizmatik olması’, $\bar{X} = 2,74$ ile ‘liderin genç olması’ faktörleri izlemektedir.

Tablo 10: Tokat’taki Seçmen Davranışlarının Veri Özeti

İfadeler	Ort.	St.Sap.	1		2		3		4		5		
			F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	
Liderin Özellikleri	1	2,74	1,26986	46	22,8	34	16,8	69	34,2	31	15,3	22	10,9
	2	4,64	0,78558	4	2,0	2	1,0	9	4,5	31	15,3	156	77,2
	3	4,30	1,03897	7	3,5	6	3,0	27	13,4	40	19,8	122	60,4
	4	4,23	1,04285	9	4,5	4	2,0	25	12,4	56	27,7	108	53,5
	5	4,42	1,00592	8	4,0	5	2,5	14	6,9	41	20,3	134	66,3
	6	2,17	1,46423	107	53,0	21	10,4	32	15,8	16	7,9	26	12,9
	7	3,57	1,54756	38	18,8	15	7,4	29	14,4	33	16,3	87	43,1
	8	1,74	1,30083	138	68,3	21	10,4	19	9,4	4	2,0	20	9,9
	9	3,32	1,39729	32	15,8	22	10,9	52	25,7	40	19,8	56	27,7
	10	2,19	1,54770	115	56,9	15	7,4	18	8,9	26	12,9	28	13,9

D. İki Değişkenli Analiz ile Çapraz Tablolar

Tablo 11: Etnik köken ile oy vereceğiniz partinin liderinin dini görüşünün size uygun olmasını önemseme arasındaki ilişki

Etnik Köken			Oy vereceğiniz partinin liderinin dini görüşünün size uygun olmasını ne kadar önemsersiniz?					
			Hiç Önemsemem	Az Önemserim	Normal Derecede	Çok Önemserim	Oldukça Çok Önemserim	Toplam
DİYARBAKIR	Sünni Kürt	Frekans	51	14	34	20	49	168
		%	%30,4	%8,3	%20,2	%11,9	%29,2	%100
	Diğerleri	Frekans	12	7	6	2	10	37
		%	%32,4	%18,9	%16,2	%5,4	%27,0	%100
	Toplam	Frekans	63	21	40	22	59	205
		%	%30,7	%10,2	%19,5	%10,7	%28,8	%100
TOKAT	Sünni Türk	Frekans	24	13	25	26	79	167
		%	%14,4	%7,8	%15,0	%15,6	%47,3	%100
	Alevi Türk	Frekans	14	2	2	1	2	21
		%	%66,7	%9,5	%9,5	%4,8	%9,5	%100
	Diğerleri	Frekans	0	0	2	6	6	14
		%	%0,0	%0,0	%14,3	%42,9	%42,9	%100
	Toplam	Frekans	38	15	29	33	87	202
		%	%18,8	%7,4	%14,4	%16,3	%43,1	%100

Diyarbakır: $\chi^2 = 4,852$ ve $P = 0,303$ Tokat: $\chi^2 = 45,520$ ve $P = 0,000$

Etnik köken ile oy vereceğiniz partinin dini görüşünün size uygun olması arası ilişkiye bakıldığında, tablo.11'den açıkça anlaşıldığı gibi Diyarbakır'lı seçmenlerin tercihlerinde bu bağlamda istatistiki olarak anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir. Diyarbakır için (ki kare) $p = 0,303$ 'dür. Tokat'ta (ki kare) $p = 0,000$ olarak ölçülmüştür. Bu sonuca göre Tokat'ta etnik köken ile oy verilen partinin dini görüşü arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki vardır. Diyarbakır için istatistiki olarak anlamlı ilişki gözlenmemiştir.

Tablo 12: Etnik köken ile kendinize yakın hissettiğiniz siyasi lider arasındaki ilişki

Etnik Köken		Kendinize yakın hissettiğiniz siyasi lider kimdir?									
		Yok	Recep Tayyip Erdogan	Deniz Baykal	Ahmet Türk	Selahattin Demirtaş	Osman Baydemir	Devlet Bahçeli	Diğer- leri	Toplam	
DİYARBAKIR	Sünni Kürt	F	39	59		22	14	21		13	168
		%	23,2	35,1		13,1	8,3	12,5		7,7	100
	Diğerleri	F	11	17		2	1	0		6	37
		%	29,7	45,9		5,4	2,7	0,0		16,2	100
	Toplam	F	50	76		24	15	21		19	205
		%	24,4	37,1		11,7	7,3	10,2		9,3	100
TOKAT	Sünni Türk	F	34	83	10				23	17	167
		%	20,4	49,7	6,0				13,8	10,2	100
	Alevi Türk	F	4	0	16				0	1	21
		%	19,0	0,0	76,2				0,0	4,8	100
	Diğerleri	F	2	7	0				0	5	14
		%	14,3	50,0	0,0				0,0	35,7	100
	Toplam	F	40	90	26				23	23	202
		%	19,8	44,6	12,9				11,4	11,4	100

Diyarbakır: $\chi^2=11,308$ ve $P=0,046$ Tokat: $\chi^2=97,173$ ve $P=0,000$

Etnik köken ili seçmenlerin kendilerine yakın hissettikleri siyasi lider arasındaki ilişkiye tablo.12’de baktığımızda Diyarbakır’da (ki kare) $P=0,046$, Tokat’ta (ki kare) $P=0,000$ çıkmıştır. Bu verilere göre, Diyarbakır ve Tokat’ta ki seçmenlerin etkin kökenleri, kendilerine yakın lider olarak kimi belirleyecekleri konusunda önemli faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Her iki ilde de kişilerin kendilerine kimi lider olarak belirleyecekleri ile etnik kökenleri arasında istatistiki olarak anlamlı ilişki gözlenmiştir.

E. Diyarbakır ve Tokat’daki Seçmenlerin Cinsiyetleri ile Seçmen Tercihleri Arasındaki İlişki

‘Oy vereceğiniz partinin liderinin eğitim seviyesi kararınızı ne kadar etkiler?’ ifadesi için Tokat’ta (ki-kare) $p=0,021$ çıktığından, bu ifade ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık çıkmıştır (Kadın $\bar{X}=4,46$, Erkek $\bar{X}=4,17$). Tokat’ ta ki kadın seçmenler liderin eğitim seviyesinde erkek seçmenlere göre daha fazla etkilenmektedirler. Diyarbakır ilinde ise cinsiyet ile bu ifade arasında anlamlı farklılık yoktur.

‘Oy vereceğiniz partinin liderinin hemşehriniz olması kararınızı ne kadar etkiler?’ ifadesi için Tokat’ta (ki-kare) $p=0,029$ çıktığından, bu ifade ile cinsiyet arasında istatistiki olarak anlamlı farklılık çıkmıştır. (Kadın $\bar{X}=2,28$, Erkek $\bar{X}=2,08$) Tokat’taki kadın seçmenler liderin hemşehrileri olmasından erkek seçmenlere göre daha fazla etkilenmektedirler.

‘Oy vereceğiniz partinin liderinin karizmatik olması kararınızı ne kadar etkiliyor?’ ifadesi için Diyarbakır’da (ki-kare) $p=0,004$ çıktığından, bu ifade ile cinsiyet arasında istatistiki olarak anlamlı farklılık çıkmıştır. (Kadın $\bar{X}=1,46$, Erkek $\bar{X}=2,26$) Diyarbakır’daki erkek seçmenler liderin karizmatik olmasından kadın seçmenlere göre daha fazla etkilenmektedirler.

Tablo 13: Diyarbakır ve Tokat’ta ki Seçmenlerin Cinsiyetleri ile Faktörler Arası İlişkiyi Gösteren Veri Özeti

İfadeler	DİYARBAKIR				TOKAT			
	Ki-kare (χ^2)	P	Kor.	P	Ki-kare (χ^2)	P	Kor.	P
1	1,340	0,855	0,036	0,607	6,330	0,176	-0,062	0,380
2	2,578	0,631	0,032	0,645	3,094	0,542	0,025	0,720
3	5,682	0,224	0,051	0,467	11,517	0,021	-0,194	0,006
4	8,318	0,081	0,112	0,109	7,301	0,121	-0,146	0,039
5	4,265	0,371	-0,064	0,364	3,562	0,469	-0,091	0,198
6	2,042	0,728	-0,046	0,510	10,782	0,029	-0,049	0,489
7	2,844	0,584	-0,069	0,322	6,838	0,145	0,015	0,832
8	5,367	0,252	0,069	0,324	4,520	0,340	0,030	0,676
9	1,852	0,763	0,037	0,594	4,344	0,361	0,029	0,687
10	15,639	0,004	0,268	0,000	6,844	0,144	0,145	0,039

F. Diyarbakır ve Tokat’ taki Seçmenlerin Yaşları ile Seçmen Tercihleri Arasındaki İlişki

‘Oy vereceğiniz partinin liderinin genç olması kararınızı ne kadar etkiliyor?’ ifadesinde Tokat için (korelasyon) $p=0,001$ ve korelasyon değeri pozitif çıktığından bu ifade ile yaş arasında doğrusal bir ilişki ortaya çıkmıştır. Yani, liderin genç olmasının seçmenleri etkileme derecesi, seçmenlerin yaşı arttıkça artmaktadır. Diyarbakır için bir ilişki çıkmamıştır.

‘Oy vereceğiniz partinin liderinin güvenilir olması kararınızı ne kadar etkiliyor?’ ifadesinde Tokat için (korelasyon) $p=0,046$ ve korelasyon değeri pozitif çıktığından bu ifade ile yaş arasında doğrusal bir ilişki ortaya çıkmıştır. Yani, liderin güvenilir olmasının seçmenleri etkileme derecesi, seçmenlerin yaşı arttıkça artmaktadır. Diyarbakır için bir ilişki çıkmamıştır.

‘Oy vereceğiniz partinin liderinin eğitim seviyesi kararınızı ne kadar etkiliyor?’ ifadesinde Diyarbakır için (korelasyon) $p=0,010$ ve korelasyon değeri negatif çıktığından bu ifade ile yaş arasında ters yönlü ilişki ortaya çıkmıştır. Yani, liderin eğitim seviyesinin seçmenleri etkileme derecesi, seçmenlerin yaşı arttıkça azalmaktadır. Tokat için bir ilişki çıkmamıştır.

Tablo 14: Diyarbakır-Tokat'taki Seçmenlerin Yaşları ile Faktörler Arası İlişkiyi Gösteren Veri Özeti

İfadeler	DİYARBAKIR				TOKAT			
	Ki-kare (χ^2)	P	Kor.	P	Ki-kare (χ^2)	P	Kor	P
1	16,925	0,390	0,013	0,850	27,190	0,039	0,236	0,001
2	31,422	0,012	0,025	0,720	10,268	0,852	0,141	0,046
3	21,773	0,151	-0,179	0,010	9,878	0,873	0,136	0,053
4	13,661	0,624	-0,045	0,524	19,700	0,234	0,100	0,158
5	12,789	0,688	0,063	0,369	5,516	0,993	0,058	0,410
6	13,422	0,642	0,061	0,381	16,831	0,397	-0,089	0,209
7	18,998	0,269	-0,173	0,013	12,636	0,699	-0,071	0,316
8	14,634	0,552	0,048	0,493	13,951	0,602	-0,070	0,320
9	19,123	0,262	-0,108	0,123	13,670	0,623	0,059	0,405
10	14,211	0,583	-0,012	0,864	14,473	0,564	-0,010	0,882

A. Diyarbakır ve Tokat'taki Seçmenlerin Eğitimleri ile Seçmen Tercihleri Arasındaki İlişki

'Oy vereceğiniz partinin liderinin karizmatik olması kararınızı ne kadar etkiliyor?' ifadesinde Diyarbakır için (korelasyon) $p=0,000$ ve korelasyon değeri pozitif çıktığından bu ifade ile eğitim arasında doğrusal bir ilişki ortaya çıkmıştır. Yani, liderin karizmatik olmasının seçmenleri etkileme derecesi, seçmenlerin eğitim seviyesi arttıkça artmaktadır. Tokat için istatistiki olarak anlamlı bir ilişki çıkmamıştır.

Tablo 15: Diyarbakır-Tokat'taki Seçmenlerin Eğitimleri ile Faktörler (Liderin Özellikleri) Arası İlişkiyi Gösteren Veri Özeti

İfadeler	DİYARBAKIR				TOKAT			
	Ki-Kare (χ^2)	P	Kor.	P	Ki-Kare (χ^2)	P	Kor	P
1	22,200	0,772	0,080	0,251	23,004	0,733	-0,053	0,456
2	48,203	0,010	0,091	0,192	35,934	0,144	0,029	0,678
3	33,076	0,233	0,116	0,098	22,175	0,773	-0,034	0,635
4	24,903	0,633	0,066	0,344	42,995	0,035	-0,052	0,465
5	39,380	0,076	-0,121	0,084	31,407	0,299	-0,075	0,286
6	43,114	0,034	-0,088	0,209	34,588	0,182	-0,065	0,361
7	25,324	0,610	0,037	0,598	40,042	0,066	-0,127	0,072
8	50,926	0,005	0,054	0,439	34,998	0,170	-0,064	0,366
9	25,735	0,588	0,006	0,935	19,376	0,886	-0,016	0,823
10	47,736	0,011	0,322	0,000	25,801	0,584	0,090	0,204

H. Diyarbakır ve Tokat'taki Seçmenlerin Gelirleri ile Seçmen Tercihleri Arasındaki İlişki

'Oy vereceğiniz partinin liderinin dini görüşünün size uygun olması kararınızı ne kadar etkiliyor?' ifadesinde Diyarbakır için (korelasyon) $p=0,003$, Tokat için (korelasyon) $p=0,000$ ve korelasyon değeri her iki ilde de negatif çıktığından bu ifade ile gelir arasında ters yönlü bir ilişki ortaya çıkmıştır. Yani, liderin dini görüşünün seçmenleri etkileme derecesi, seçmenlerin geliri arttıkça azalmaktadır.

'Oy vereceğiniz partinin liderinin karizmatik olması kararınızı ne kadar etkiliyor?' ifadesinde Diyarbakır için (korelasyon) $p=0,003$ ve korelasyon değeri pozitif çıktığından bu ifade ile gelir arasında doğrusal bir ilişki ortaya çıkmıştır. Yani, liderin karizmatik olmasının seçmenleri etkileme derecesi, seçmenlerin gelirleri arttıkça artmaktadır. Tokat için istatistikî olarak anlamlı bir ilişki çıkmamıştır.

'Oy vereceğiniz partinin liderinin hemşehrini olması kararınızı ne kadar etkiliyor?' ifadesinde Tokat için (korelasyon) $p=0,047$ ve korelasyon değeri negatif çıktığından bu ifade ile gelir arasında ters yönlü bir ilişki ortaya çıkmıştır. Yani, liderin seçmenlerin hemşehrileri olmasının seçmenleri etkileme derecesi, seçmenlerin geliri arttıkça azalmaktadır. Diyarbakır için istatistikî olarak anlamlı bir ilişki çıkmamıştır.

Tablo 16: Diyarbakır-Tokat'ta ki Seçmenlerin Gelirleri ile Faktörler Arası (Liderin Özellikleri) İlişkiyi Gösteren Veri Özeti

İfade	DİYARBAKIR				TOKAT			
	Ki-Kare (χ^2)	P	Kor.	P	Ki-Kare (χ^2)	P	Kor	P
1	13,147	0,871	-0,053	0,450	33,028	0,034	0,027	0,704
2	22,364	0,321	0,102	0,146	13,481	0,856	0,028	0,694
3	17,770	0,603	-0,055	0,434	14,501	0,804	-0,096	0,173
4	30,253	0,066	-0,070	0,320	17,985	0,588	-0,021	0,762
5	30,501	0,062	-0,009	0,904	25,102	0,198	-0,087	0,216
6	31,728	0,046	-0,041	0,560	19,855	0,467	-0,140	0,047
7	21,507	0,368	-0,210	0,003	35,352	0,018	-0,277	0,000
8	18,048	0,584	-0,077	0,275	13,737	0,844	0,012	0,870
9	20,041	0,455	-0,100	0,153	25,114	0,197	-0,024	0,730
10	38,116	0,009	0,206	0,003	31,467	0,049	0,089	0,209

I. Diyarbakır-Tokat Seçmenlerinin Davranışlarının Karşılaştırılması

Araştırmada faktörlerin, Diyarbakır ve Tokat seçmenlerine göre karşılaştırılmasında t-testinden yararlanılmıştır. Karşılaştırma sonucunda, bazı faktörler paralellik gösterirken bazıları farklılık göstermektedir.

Tablo. 17’da görüldüğü gibi, ‘Oy vereceğiniz partinin liderinin genç olması kararını ne kadar etkiliyor?’ ifadesine katılmada $p=0,000$ olduğundan bu faktörün, seçmenleri etkileme derecesi Diyarbakır ve Tokat’ta istatistiki olarak anlamlı farklılık olduğunu göstermektedir. Buna göre ‘liderin genç olması’nın, seçmen tercihleri üzerindeki etkisi Tokat seçmenin de daha güçlü çıkmıştır (Tokat $\bar{X}= 2,74 >$ Diyarbakır $\bar{X}= 2,17$).

‘Oy vereceğiniz partinin liderinin eğitim seviyesi kararını ne kadar etkiliyor?’ ifadesine katılmada $p=0,001$ olduğundan bu faktörün, seçmenleri etkileme derecesi, Diyarbakır ve Tokat’ta istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğunu göstermektedir. Buna göre ‘liderin eğitim seviyesi’nin, seçmen tercihleri üzerindeki etkisi Tokat seçmenin de daha güçlü çıkmıştır (Tokat $\bar{X}= 4,30 >$ Diyarbakır $\bar{X}= 3,95$).

‘Oy vereceğiniz partinin liderinin hitabetinin güzel olması kararını ne kadar etkiliyor?’ ifadesine katılmada $p=0,000$ olduğundan bu faktörün, seçmenleri etkileme derecesi Diyarbakır ve Tokat’ ta istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. Buna göre ‘liderin hitabetinin güzel olması’nın seçmen tercihleri üzerindeki etkisi Tokat seçmenin de daha güçlü çıkmıştır (Tokat $\bar{X}= 4,24 >$ Diyarbakır $\bar{X}= 3,74$).

‘Oy vereceğiniz partinin liderinin dini görüşünün size uygun olması kararını ne kadar etkiliyor?’ ifadesine katılmada $p=0,000$ olduğundan bu faktörün, seçmenleri etkileme derecesi Diyarbakır ve Tokat’ ta istatistiki olarak anlamlı farklılık olduğunu göstermektedir. Buna göre ‘liderin dini görüşü’nün, seçmen tercihleri üzerindeki etkisi Tokat seçmenin de daha güçlü çıkmıştır (Tokat $\bar{X}= 3,58 >$ Diyarbakır $\bar{X}= 2,96$).

‘Oy vereceğiniz partinin liderinin zengin olması kararını ne kadar etkiliyor?’ ifadesine katılmada $p=0,018$ olduğundan bu faktörün, seçmenleri etkileme derecesi Diyarbakır ve Tokat’ta istatistiki olarak anlamlı farklılık olduğunu göstermektedir. Buna göre ‘liderin zengin olması’nın seçmen tercihleri üzerindeki etkisi Tokat seçmenin de daha güçlü çıkmıştır (Tokat $\bar{X} = 1,75 >$ Diyarbakır $\bar{X} = 1,47$).

Tablo 17: Tokat ve Diyarbakır’daki Seçmen Davranışlarının Karşılaştırma Analizi

	Diyarbakır-Tokat Karşılaştırmasında İfadeler	Di. Ort.	To. Ort	Genel Ort.	P Değer
Liderin Özellikleri	Liderin genç olması	2,17	2,74	2,46	0,000
	Liderinin güvenilir olması	4,48	4,65	4,56	0,058
	Liderinin eğitim seviyesi	3,95	4,30	4,12	0,001
	Liderinin hitabeti	3,74	4,24	3,99	0,000
	Liderinin deneyimli olması	4,24	4,42	4,33	0,078
	Liderinin hemşeri olması	2,42	2,17	2,30	0,099
	Liderinin dini görüşü	2,96	3,58	3,27	0,000
	Liderinin zengin olması	1,47	1,75	1,61	0,018
	Liderinin sizin sorunlarınızı yaşamış olması	3,57	3,33	3,45	0,085
	Liderinin karizmatik olması	2,01	2,19	2,10	0,241

V. Hipotezlerin Test Edilmesi

Diyarbakır ve Tokat'ta uygulanan mülakatlar, t-testi ile analiz edilerek anlamlılık düzeylerine bakılmıştır. Anlamlılık düzeyi (P) $< (= 0.05)$ ise; H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Yani değişkenlerin ortalama puanları arasında fark vardır sonucuna ulaşılmıştır. Anlamlılık Düzeyi (P) $> (= 0.05)$ ise; H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Yani değişkenlerin ortalama puanları arasında fark yoktur sonucuna ulaşılmıştır.

Hipotez 1:

H_0 : Liderin dini görüşünün, Diyarbakır ve Tokat seçmenlerinin davranışları üzerinde etkisi yoktur.

H_1 : Liderin dini görüşünün, Diyarbakır ve Tokat seçmenlerinin davranışları üzerinde etkisi vardır.

Hipotezin test edilmesi için yapılan t-testi analiz sonucunda, anlamlılık düzeyi ($P=0,000$) $< (= 0.05)$ olduğundan H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Yani, 'liderin dini görüşü' faktörünün Diyarbakır ve Tokat seçmenlerini etkileme derecesinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır. Bu faktörün Tokat seçmenini etkileme derecesi Diyarbakır seçmenine göre daha güçlüdür. (Diyarbakır $\bar{X} = 2,96$, Tokat $\bar{X} = 3,58$).

Hipotez 2:

H_0 : Liderin deneyimli olmasının, Diyarbakır ve Tokat seçmenlerinin davranışları üzerinde etkisi yoktur.

H_1 : Liderin deneyimli olmasının, Diyarbakır ve Tokat seçmenlerinin davranışları üzerindeki etkisi vardır.

Hipotezin test edilmesi için yapılan t-testi analiz sonucunda, anlamlılık düzeyi ($P=0,078$) $> (= 0.05)$ olduğundan H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Yani, 'liderin deneyimli olması' faktörünün Diyarbakır ve Tokat seçmenlerini etkileme derecesinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur. Hem Diyarbakır'lı hem de Tokat'lı seçmenler liderin deneyimli olmasını önemsemektedirler.

Hipotez 3:

H_0 : Liderin eğitim seviyesinin, Diyarbakır ve Tokat seçmenlerinin davranışları üzerinde etkisi yoktur.

H_1 : Liderin eğitim seviyesinin, Diyarbakır ve Tokat seçmenlerinin davranışları üzerinde etkisi vardır.

Hipotezin test edilmesi için yapılan t-testi analiz sonucunda, anlamlılık düzeyi ($P=0,001$) $< (= 0.05)$ olduğundan H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Yani, 'liderin eğitim seviyesi' faktörünün Diyarbakır ve Tokat seçmenlerini etkileme derecesinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır. Bu faktörün Tokat seçmenini etkileme derecesi Diyarbakır seçmenine göre daha güçlüdür (Diyarbakır $\bar{X} = 3,95$, Tokat $\bar{X} = 4,30$).

Hipotez 4:

H₀: Liderin güvenilir olmasının, Diyarbakır ve Tokat seçmenlerinin davranışları üzerindeki etkisi yoktur.

H₁: Liderin güvenilir olmasının, Diyarbakır ve Tokat seçmenlerinin davranışları üzerindeki etkisi vardır.

Hipotezin test edilmesi için yapılan t-testi analiz sonucunda, anlamlılık düzeyi (P=0,058) > (= 0.05) olduğundan H₀ hipotezi kabul edilmiştir. Yani, 'liderin güvenilir olması' faktörünün Diyarbakır ve Tokat seçmenlerini etkileme derecesinde istatistiki olarak farklılık yoktur. Her iki ilin seçmenleri de liderin güvenilir olmasını önemsemektedirler.

Hipotezlerin testi sonucunda temel hipotezimizin de doğrulanmış olduğunu söyleyebiliriz. Yapmış olduğumuz veri analizi sonuçları ve değerlendirmeler göstermektedir ki seçmenler oy kullanırken lider özelliklerinden etkilenmektedir.

Sonuç

Kişinin bir ülke vatandaşı olarak, kendisini yönetecek kadroyu belirlemek amacıyla; belirli aralıklarla katıldığı seçimler ve seçilenlerin gerçekleştirdiği-gerçekleştirmedeği icraatlar, seçmenlerde siyasal kültürün oluşmasına sebep olur. Bu oluşan siyasal kültür, seçmenlerin bir sonraki seçimlerde kararlarını etkilemektedir. Seçmenin davranışlarına yön veren bu etkilerin incelenmesi günümüzde önem arz etmektedir. Bu önem doğrultusunda, seçmenlerin demografik özelliklerine bağlı olarak, liderin sahip olduğu özelliklerin seçmen davranışlarını etkilemesi; Diyarbakır- Tokat seçmenleri üzerinde karşılaştırılmalı olarak incelenmiştir.

Her iki ilin seçmenlerinin davranışlarını en çok etkileyen faktör, liderin güvenilir olmasıdır. En az etkileyen faktör ise, liderin zengin olmasıdır.

Diyarbakır'da seçmen davranışlarını etkileyen faktörlerin başında liderin güvenilir olması gelmektedir. Bunu liderin deneyimli olması, liderin eğitim seviyesi, liderin hitabetinin güzel olması, liderin seçmen sorunlarını yaşamış olması faktörleri izlemektedir. Diyarbakır'da seçmen davranışlarını en az etkileyen lider özelliği ise; liderin zengin olmasıdır. Bunu liderin karizmatik olması, liderin genç olması, liderin seçmenlerin hemşehrileri olması, liderin dini görüşü faktörleri izlemektedir.

Tokat'ta ise, seçmen davranışlarını etkileyen en önemli faktör, liderin güvenilir olmasıdır. Bunu liderin deneyimli olması, liderin eğitim seviyesi, liderin hitabetinin güzel olması, liderin dini görüşü ve liderin seçmenlerin sorunlarını yaşamış olması faktörleri izlemektedir. Tokat'ta seçmen davranışlarını en az etkileyen faktör liderin zengin olmasıdır. Bunu liderin seçmenlerin hemşehrileri olması, liderin karizmatik olması ve liderin genç olması faktörleri izlemektedir.

Seçmenlerin davranışlarını etkileyen faktörler cinsiyete göre değerlendirildiğinde; Tokat'ta cinsiyet ile; liderin eğitim seviyesi, liderin seçmenlerin hemşehrileri olması arasında istatistiki olarak anlamlı farklılık çıkmıştır. Bu faktörler, Tokat'taki kadın seçmenler üzerinde etkilidir. Diyarbakır'da ise, liderin karizmatik olmasının erkekler üzerindeki etkisi haricinde diğer faktörler cinsiyete göre farklılaşmamaktadır.

Seçmenlerin davranışlarını etkileyen faktörler yaşa göre değerlendirildiğinde; Tokat’ da liderin genç olması ve liderin güvenilir olması ile yaş arasında doğru yönlü bir ilişki vardır. Yani Tokat seçmenlerinin yaşı arttıkça bu faktörlerin seçmen davranışları üzerindeki etkisi artmaktadır.

Seçmenlerin davranışlarını etkileyen faktörler eğitime göre değerlendirildiğinde; Diyarbakır’da, liderin karizmatik olması ile eğitim seviyesi arasında doğrusal bir ilişki vardır. Diyarbakır seçmeninin eğitim seviyesi arttıkça liderin karizmatik ve eğitilmiş olmasının seçmen davranışları üzerindeki etkisi artmaktadır.

Tokat’ta liderin dini görüşü, liderin seçmenlerin hemşehrısı olması ile gelir arasında ters yönlü bir ilişki vardır. Tokat seçmeninin geliri arttıkça bu faktörlerin seçmenlerin davranışları üzerindeki etkisi azalmaktadır.

Diyarbakır’da ise, liderin karizmatik olması ile gelir arasında doğru yönlü bir ilişki vardır. Diyarbakır seçmeninin geliri arttıkça liderin karizmatik olmasının seçmen davranışları üzerindeki etkisi artmaktadır. Liderin dini görüşü ile gelir arasında ters yönlü bir ilişki vardır. Diyarbakır seçmeninin geliri arttıkça liderin dini görüşünün seçmen davranışları üzerindeki etkisi azalmaktadır.

Artan eğitim seviyesi insanların daha yüksek standartlarda yaşama isteğini de arttırmaktadır. Küreselleşmeyle birlikte, ulusal ve uluslararası yatırımların artması, liderin çizeceği güvenilirlikle bağlantılı olduğundan, seçmen tarafından onaylanacak güvenilirlikte kişiler lider olarak belirlenecektir. Ancak liderin varlıklı bir aileden gelmesi veya varlıklı olması seçmenlerin özenle dikkat ettiği bir husus değildir. Ancak liderlik yolu açılabilmesi için belli bir sosyo-ekonomik düzeye de sahip olmak gerektiği gün gibi ortadadır. Bu durum, liderlik olgusu açısından bir açmaz oluşturmaktadır.

Seçmenler açısından parti sempatanlığı ayırımına bakıldığında; Diyarbakır’da ki seçmenlerin çoğunluğu oy verecekleri parti liderinin dini görüşünün kendi görüşleri ile aynı olmasını hiç önemsemediklerini belirtmektedirler. Ancak hiç önemsemeyenlerden sonraki çoğunluk ise oldukça çok önemsemektedirler. Hiç önemsemeyen çoğunluğu da, oldukça çok önemseyen grubu da BDP sempatanları ve AKP sempatanlarından oluşmaktadır. Ve hiçbir partiye sempati duymayanlarda liderin dini görüşünün kendilerine yakın olmasını oldukça çok önemsemektedirler. Tokat’taki seçmenler de liderin dini görüşünü oldukça çok önemsemektedirler. Tokat’ta AKP ve MHP sempatanları bu grubu oluşturmaktadırlar. CHP sempatanları ise liderin dini görüşünü hiç önemsemediklerini belirtmişlerdir. Bu çalışmanın sonuçlarına göre, seçmenler oy kullanırken liderin dini görüşünü oldukça önemsemektedirler.

Diyarbakır ve Tokat seçmenlerinin büyük çoğunluğu hangi partiye sempati duylarsa duysunlar, oy verecekleri parti liderinin deneyimli olmasını oldukça önemsemektedirler.

Diyarbakır’da, Sünni Kürtlerin büyük çoğunluğu, etnik kökeni kendilerinden farklı olmasına rağmen ‘Recep Tayyip Erdoğan’ı kendilerine yakın hissetmektedirler. Diyarbakır seçmeninin kendilerine yakın olarak belirttiği diğer liderler, Recep Tayyip Erdoğan’ı yakın hisseden seçmenlerin, üçte birinden daha az orandadır.

Tokat'ta ise, Sünni Türkler büyük çoğunlukla 'Recep Tayyip Erdoğan'ı kendilerine yakın hissetmektedirler. Ancak, Recep Tayyip Erdoğan'ı destekleyenlerin, dörtte biri kadar seçmen, Devlet Bahçeli'yi kendilerine yakın hissetmektedirler. Alevi Türkler ise, 'Deniz Baykal'ı kendilerine yakın hissetmektedirler.

Sonuç olarak oy kullanan seçmenlerin davranışlarını etkileme bakımından liderlik özellikleri oldukça önemlidir. Bir liderin güvenilir olması ise en temel özellik olarak Diyarbakır ve Tokat örneğinde karşımızda durmaktadır. Seçmenler oy kullanırken liderin en çok etkilendikleri özelliği olarak 'liderin güvenilir olması'nı göstermişlerdir. Aslında bu sonuç, liderlik olgusu açısından kimin lider olarak görülebileceği sorusunun da cevabıdır. Lider olabilmek ve buradaki başarıyı sürdürmenin en önemli şartı insanların güvenini kazanmaktan geçtiğini söyleyebiliriz.

Kaynakça

- Alkan, A.T. (1993). Siyasal Ahlak ve Ahlaksızlık. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aydemir, Ş. S. (1997). Lider ve Demagog. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Aydın, K. ve Özbek, V. (2004). "Ailenin Seçmen Davranışları Üzerindeki Etkisi", Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Yayınları, Sayı: 2.
- Aydın, M. (2006). Siyasetin Sosyolojisi. 2. Baskı, İstanbul: Açılım Kitap.
- Baykal, D. (1970). Siyasal Katılma: Bir Davranış İncelemesi. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No:302.
- Çukurçayır, M. A. (2000). Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Eren, E. (1998); Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi. 5. Baskı, İstanbul.
- Erzen, M.Ü. (2010) "Siyasi Lider İmajlarının Seçimlerde Etkisi", İletişim Fakültesi Dergisi. İstanbul.
- Gülmen, Y. (1979). "Türk Seçmen Davranışı", İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, İstanbul.
- Güner, Ş. (2002). Dönüşümsel Liderliğin Güç Kaynakları ve Silahlı Kuvvetler Organizasyonunun Dönüşümsel Liderliğe Uygunluk Açısından Değerlendirilmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). SDÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Sezen, S. (1994). Seçim ve Demokrasi. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Türköne, M. (2008). Siyaset. 9. Baskı. Ankara: Lotus Yayınları.
- Uysal, B. (1981). "Siyasal Katılma ve Katılma Davranışı Üzerinde Ailenin Etkisi", TODAİ Amme İdaresi Dergisi, Ankara: TODAİE Yayınları, Cilt:14, Sayı:4.
- Yalçın, A. S. (1999). Personel Yönetimi. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.

EK-1

	İfadeler
1	Liderin genç olması
2	Liderinin güvenilir olması
3	Liderinin eğitim seviyesi
4	Liderinin hitabeti
5	Liderinin deneyimli olması
6	Liderinin hemşehri olması
7	Liderinin dini görüşü
8	Liderinin zengin olması
9	Liderinin sizin sorunlarınızı yaşamış olması
10	Liderinin karizmatik olması